

Ladislau Lőrincz

Preocuparea pentru studiul științelor naturii în țara noastră a început încă din secolul al XVII-lea (N. Mănescu 1625—1708 și D. Cantemir 1673—1723). În Moldova și Muntenia, datorită condițiilor nefavorabile, mișcarea științifică în domeniul științelor naturii a început după 1830. În 1834 existau primele începuturi ale muzeului de științele naturii de la Liceul Sf. Sava din București și tot în acest an pe lângă Societatea de Medici și Naturaliști din Iași ia ființă un asemenea muzeu. (1.) În Transilvania în prima parte al secolului al XVIII-lea au pătruns ideile iluminismului, când științele naturii au luat un puternic avânt, iar în școli a pătruns curentul realist și a apărut reforma școlară „Ratio Educationis” (1777), care introduce în școlile regale predarea științelor naturii, și pretinde profesorilor să dea cunoștințe despre obiectele naturii. (2.)

La Aiud a depus o activitate rodnică în domeniul științelor naturii și muzeologiei renumitul naturalist al timpului Benkő Ferenc (1745—1816) membru al Societății Științifice din Iena, pătruns de idei reformatoare. Și-a făcut studiile medii și superioare (teologia) la Colegiul Bethlen din Aiud, pleacă pen-

Franciscus Benkő (1745—1816).

tru studii în Elveția și Germania (Iena, Göttingen, Freiburg), unde a avut ca profesori pe Johann Friedrich Gmelin și Abraham Werner (supranumit „Tatăl mineralogiei”), care i-au trezit interesul pentru științele naturii în special pentru mineralogie. (3). Întreprinde călătorii prin Germania, vizitând diferite mine (Harz, Ilmenau) precum și colecții de științele naturii. Publică câteva cărți de mineralogie, traduce cartea werneriană despre determinarea mineralelor (1782 Göttingen, reeditată la Cluj în 1784). În 1786 tipărește la Cluj cartea intitulată „Mineralogica Hungarica”. Reintors în țară efectuează călătorii, publică diferite lucrări, dorind ca prin predarea științelor naturii să trezească dorința de cercetare a naturii, atrăgând totodată și atenția asupra importanței economice a bogățiilor naturale ale solului și subsolului.

În 1790 este invitat ca profesor la Colegiul Bethlen Gábor din Aiud ocupînd postul de profesor, predînd la catedrele de științele naturii, geografie și limba germană, activînd aici pînă la moarte. Îmbogățește și sistematizează colecțiile din cadrul muzeului existent la data sosirii lui în Aiud sub denumirea „Raritatum et Rarum Naturalium Museum”. De menționat este faptul că în 1790 aduce la Aiud pe lângă colecții geologice și cărți de specialitate, 150 păsări naturalizate de El, piese care intră în patrimoniul muzeului. Editează o revistă începînd din anul sosirii (1790) cu titlul „Delectări Parnasiene”, în care publică articole destinate marelui public și tineretului școlar, cu scopul de a face cunoscute „științele despre natură”.

În numărul VII al revistei amintite (1796), publică un articol despre prepararea pieselor zoologice și botanice. În acest articol sînt descrise printre altele trei metode de preparare a păsărilor (p. 66), modul de confecționare a ochilor, se dă lista substanțelor și materialelor necesare pentru preparare și descrie unele necesare pentru lucru, se dau indicații de păstrare și conservare, precum și indicații pentru etichetare.

Descriem mai jos metodele folosite de autorul articolului în cauză :

Metoda nr. 1.

a. Jupuirea : Jupuirea se face pe abdomen, îndepărtarea pielii se face cu ajutorul degetelor, se retează aripile la nivelul încheieturii cotului, iar a picioarelor la nivelul încheieturii genunchiului.

b. Tratarea pielii : La tratarea pielii se indică următoarele rețete :

Rețeta nr. I. Praf contra moliilor, Praf de tutun (Nicotiana tabacum), Cenușă, Sulf, Extras din bulbul de Colchicum autumnale (un alcaloid) cholic

Rețeta nr. II. Soluție de alcool cu sulf

Rețeta nr. III. Afumare cu sulf.

c. Corpul artificial.

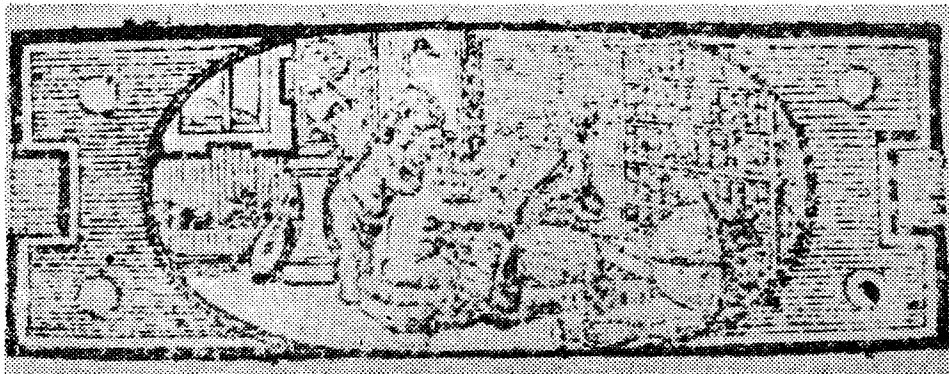
Se confecționează din paie legate cu sfoară subțire după forma și dimensiunile păsării.

d. Scheletul de sîrmă.

Se introduce sîrmă de grosime și lungime corespunzătoare în craniu, pe porțiunea gîtului se înfășoară paie și sfoară.

e. Montarea piesei.

Se introduce corpul artificial în pielea preparată, se introduce în corp sîrma de la gît și se coase, aripile și picioarele preparate separat, prevăzute cu sîrmă se introduc în locurile lor și se fixează.

Ilustrație grafică din revista „Delectări Parnasiene” nr. VII 1796

f. Montarea pe bază și finisarea poziției.

Piesa preparată se montează pe o bază de lemn, confecționată adecvat și se dă poziția caracteristică speciei respective.

g. Confecționarea ochilor artificiali.

Ochii se confecționează din ceară neagră, modelată cu parafină și lustruită în final, avînd grije ca dimensiunea să corespundă speciei, apoi se montează în orbite.

h. Ciocul, se leagă sau se lipește cu gumă arabică.

i. Uscarea piesei.

Piesa terminată se pune la uscat, avînd grijă să fie o uscare lentă la temperatura de cameră. Astfel preparată și uscată o piesă se poate păstra timp îndelungat.

j. Alegerea păsărilor, pentru preparare.

Se recomandă pentru preparare păsările cu penajul de toamnă sau iarnă.

k. Etichetarea.

Se dau indicații referitoare la etichetarea pieselor, etichetele lipindu-se pe baza sau postamentul pe care s-a montat pasărea, referitor la conținutul etichetei recomandă să se treacă clasificăția, denumirea, locul de proveniență și data.

Metoda nr. 2.

Penajul, pană cu pană se lipește pe hîrtie în ordinea naturală și se pune sub sticlă.

Metoda nr. 3. „(Metodă folosită de D-1 Schöfer din Regensburg, renumit în *Historia Naturalis*)”.

Se execută din gips sau rășină un basorelief (în secțiune longitudinală) de pasăre, aplicat pe o bază din lemn. Se înfig penele în ordinea naturală, ciocul și aripile precum și picioarele se aplică prin lipire cu adeziv (gumă arabică sau clei). Piesa terminată se pune la uscare lentă.

Metoda de păstrare a păsărilor preparate.

Păstrarea pieselor implică o mai mare grijă și mai multe probleme decît prepararea lor. Periodic, piesa se curăță de praf cu peria, se spală cu alcool camforat și se afumă cu sulf. Se indică păstrarea în dulapuri cu sticlă sau cu plasă pentru țînțari.

CONCLUZII.

Putem considera că în principiu modul de preparare descris (metoda nr. 1) corespunde metodelor folosite azi. Modificări au apărut în probleme de amănunt și la materialele și substanțele folosite. Autorul a avut cunoștințe vaste și experiență în acest domeniu al preparării, și că metoda ca atare s-a menținut în decurs de aproape două secole.

VOGELPRÄPARIERUNGSMETHODEN IM XVIII. JAHRHUNDERT

Zusammenfassung

Eine kurze Beschreibung des Studiums der Naturwissenschaften des Landes (Moldau, Muntenien, Siebenbürgen). Die Biografie und Tätigkeit des FRANCISCUS BENKŐ (1745—1816) in Aiud im Bethlen Gábor Kollégium wo er als Professor zwischen den Jahren 1791—1816 tätig war. In der Zeitschrift „Parnassusi időtöltés“ beschreibt er drei Möglichkeiten der Präparierung der Vögel (das Rupfen, das Behandeln der Haut mit Chemikalien, die Rezepte der Chemikalien, das Anfertigen des künstlichen Körpers, der Augen, des Knochengerüsts aus Draht, das Aufbauen des Exemplares, so wie die Verbesserung der Stellung, das Trocknen, die Klassifizierung, so wie die Art der Aufbewahrung). Am Schluss können wir feststellen dass seine Methoden identisch mit den heutigen sind, mit einigen kleinen Ausnahmen, und dass der Autor sehr umfangreiche Fachkenntnisse hatte und das vor zwei Jahrhunderten.

BIBLIOGRAFIE

- Papadopol, A., (1964) — Confectionarea materialului didactic pentru Științe Naturale. Edit. Didactică și Pedagogică, București, pag. 3.
- Lőrincz, L., (1965) — Informații asupra manuscrisului „CATALOGUS RARITATUM ET BENEFactorum“ (1796) referitor la înființarea muzeului din Aiud. Comunicare prezentată la cea de a II-a sesiune de Comunicări Științifice a Muzeelor din România. București, 26—29.XII.1965.
- Lőrincz, L., (1972) — Franciscus Benkő, un muzecograf aiudean din secolul al XVIII-lea idem.

LŐRINCZ LADISLAU

Aiud, cod. 3325
Muzeul de Șt. Naturii
Str. 11 Iunie nr. 1
ROMÂNIA